

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

N U T A R T I S
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU2023 m. sausio 12 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Virgilijaus Grabinskio (kolegijos pirmininkas), Gedimino Sagačio ir Egidijos Tamošiūnienės (pranešėja), teismo posėdyje kasacinio rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal pareiškėjo V. S. (V. S.) kasacinį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo 2022 m. kovo 29 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal pareiškėjų G. S. ir V. S. prašymą dėl santuokos nutraukimo abiejų sutuoktinių bendru sutarimu.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių teismo sprendimo, kuriuo patvirtinta sutartis dėl santuokos nutraukimo pasekmių, teisėtumą ir pagrįstumą (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – [CK](#)) 3.53 straipsnio 4 dalis), aiškinimo ir taikymo.
2. Pareiškėjai 2021 m. lapkričio 30 d. kreipėsi į teismą su prašymu nutraukti tarp šalių (*duomenys neskelbtini*) Vilniaus miesto civilinės metrikacijos skyriuje sudarytą santuoką (įrašo Nr. (*duomenys neskelbtini*)) abiejų sutuoktinių bendru sutikimu.
3. Pareiškėjai prašyme nurodė, kad jie netvarko bendro ūkio ir negyvena sutuoktinių gyvenimo. Kadangi išryškėjo skirtingi interesai bei poreikiai, tai gyvenimas santuokoje prarado perspektyvas ir tapo netikslingas; bandymai pakeisti tarpusavio santykius nedavė rezultato, todėl pareiškėjai manė, kad gyventi kartu ir išaugoti šeimą neįmanoma. Klausimus, susijusius su santuokos nutraukimu, šalys aptarė 2021 m. lapkričio 5 d. sudarytoje sutartyje dėl santuokos nutraukimo pasekmių Nr. (*duomenys neskelbtini*). Pareiškėjai pažymėjo, kad yra visos [CK](#) 3.51 straipsnyje nurodytos santuokos nutraukimo sąlygos, įsipareigojimų kreditoriams pareiškėjai neturėjo.
4. Pareiškėjai taip pat prašė jų prašymą nagrinėti rašytinio proceso tvarka.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

5. Vilniaus miesto apylinkės teismas 2022 m. sausio 4 d. sprendimu pareiškėjų prašymą tenkino ir abiejų sutuoktinių bendru sutarimu, nesant nepilnamečių vaikų, nutraukė tarp pareiškėjų G. S. ir V. S. (*duomenys neskelbtini*) Vilniaus miesto civilinės metrikacijos skyriuje sudarytą santuoką (įrašo Nr. (*duomenys neskelbtini*)); patvirtino pareiškėjų 2021 m. lapkričio 5 d. sudarytą sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių Nr. (*duomenys neskelbtini*), kuria išspręstas po santuokos nutraukimo sutuoktinių pavardžių klausimas, taip pat nurodyta, kad banko sąskaitose ar ne banko sąskaitose esančios lėšos; susitarta, kad pareiškėjos G. S. vardu registruota transporto priemonė kelevinis automobilis „Volkswagen Passat“, valst. Nr. (*duomenys neskelbtini*), kelevinis automobilis „Volkswagen Passat“, valst. Nr. (*duomenys neskelbtini*), įgytas nekilnojamas turtas – butas (*duomenys neskelbtini*), unikalus Nr. (*duomenys neskelbtini*), žemės sklypas (*duomenys neskelbtini*), unikalus Nr. (*duomenys neskelbtini*), po santuokos nutraukimo asmeninės nuosavybės tase atiteko pareiškėjai G. S., o pareiškėjas V. S. nereikalauja kompensacijos iš G. S. už jai atitekusį turtą, nes pareiškėja investavo asmeninės lėšas turtui įsigyti; pareiškėjai šias aplinkybes pripažino ir jų neginciojo; pareiškėjai priverolių kreditoriams bei turinių įsipareigojimų, neaptartų šioje sutartyje, neturi; bendrai įgyti namų apstatymo ir apyvokos reikmenys bei visos kitos kilnojamosios turtas pasidalytas iki santuokos nutraukimo.
6. Pirmosios instancijos teismas, įvertinęs byloje esančių duomenis, pripažino, kad šalių santuoka faktiškai šio ir nutraukta; taip pat nusprendė, kad šalių sutartis dėl santuokos nutraukimo teisiųjų pasekmių neprieštaravo viešajai tvarkai ir nepažeidė sutuoktinių ar kitų asmenų teisių ir interesų, todėl ją patvirtino.
7. Vilniaus apygardos teismas, išnagrinėjęs civilinę bylą pagal pareiškėjo V. S. apeliacinį skundą, 2022 m. kovo 29 d. nutartimi jį atmetė ir paliko nepakeistą Vilniaus miesto apylinkės teismo 2022 m. sausio 4 d. sprendimą.
8. Apeliacinės instancijos teismas, nustatęs, kad abiem pareiškėjams atstovavo advokatas, nusprendė, kad šalys, taip pat ir pareiškėjas V. S., tiek iki teismo proceso pradžios, tiek viso teismo proceso metu galėjo konsultuotis teisiniais klausimais su profesionaliu teisininku, vertinti tiek prašymo, tiek sutarties sąlygų atitikimą tiek pareiškėjo valiai, tiek imperatyviosioms teisės normoms. Pareiškėjo atstovas buvo informuotas apie teismo 2022 m. sausio 4 d. paskirtą posėdį atskiru pranešimu dar 2021 m. gruodžio 8 d., todėl pareiškėjas, žinodamas apie paskirtą teismo posėdį, galėjo iki to laiko prištarauti, atsisakyti sutarties sąlygų ar naudotis kitomis procesinėmis teisėmis, tačiau per minėtą laiką nepareikšė teismui, kad sutartis neatitinka pareiškėjo tikrųjų ketinimų arba buvo pasirašyta dėl jam daromo pareiškėjos G. S. spaudimo. Dėl to apeliacinės instancijos teismas pripažino nepagrįstais pareiškėjo argumentus, kad jis sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių pasirašė paveiktas streso, pykčio ar psichologinio spaudimo.
9. Nors pareiškėjas apeliaciniame skunde teigė, kad pirmosios instancijos teismui turėjo kilti abejonių dėl sutarties sąlygų, jų atitikties pareiškėjo interesams, todėl teismas turėjo imtis papildomų veiksmų ir *ex officio* (pagal pareigas) išsiaiškinti, ar šalys suvokė sutarties esmę ir pasekmes, tačiau apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad pareiškimą dėl santuokos nutraukimo teikė abu pareiškėjai, todėl pirmosios instancijos teismas neturėjo jokio pagrindo preziumuoti, kad tarp pareiškėjų yra interesų konfliktas; abiem sutuoktiniams atstovavo kvalifikuotas teisininkas (advokatas), taigi, abi šalys yra informuotos apie jų sprendimo ir veiksmų, suderinant sutarties sąlygas bei ją pasirašant, pasekmes; pareiškėjai neturi nepilnamečių vaikų ar kreditorių, kurių interesai galėtų būti pažeidžiami atitinkamomis sutarties sąlygomis, todėl pirmosios instancijos teismui pagrįstai nekilio pareigą įvertinti sutarties sąlygų atitikties vaikų ar kreditorių interesams.
10. Kadangi patys pareiškėjai prašė jų prašymą nagrinėti rašytinio proceso tvarka, tai apeliacinės instancijos teismas tik papildomai nurodė, kad pagal Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – [ir CPK](#)) 540 straipsnio 1 dalį santuokos nutraukimo bendru sutuoktinių sutikimu procesas įprastai ir vyksta rašytiniu, o ne žodinio proceso tvarka, taigi pirmosios instancijos teismas pagrįstai išnagrinėjo bylą rašytinio proceso tvarka.
11. Apeliacinės instancijos teismas nurodo vasaramio padalijimo klausimas neturėjo būti sprendžiamas santuokos nutraukimo byloje, nes, kaip nurodė ir pats pareiškėjas, vasaramis nėra suformuotos ir registruotos viešame registre (VĮ Registrų centre) kaip savarakiškas nekilnojamojo turto objektas, todėl jis negali būti civilinių teisių objektas ir dėl jo padalijimo negali būti sprendžiama byloje. Pažymėtina, kad aplinkybės dėl papildomo turto – neįregistruoto vasaramio – pareiškėjai nebuvo nurodė ir pirmosios instancijos teisme.

III. Kasacinio skundo teisiniai argumentai

12. Kasaciniu skundu pareiškėjas V. S. prašo panaikinti Vilniaus apygardos teismo 2022 m. kovo 29 d. nutartį ir Vilniaus miesto apylinkės teismo 2022 m. sausio 4 d. sprendimą ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
 - 12.1. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai, pažeisdami [CK 3.53 straipsnio](#) 4 dalį, nesilaikė teismo aktyvaus vaidmens šeimose byloje imperatyvo, nepagrįstai patvirtino santuokos nutraukimo pasekmių sutartį, pagal kurią visas sutuoktinių turtas atiteko vienai pareiškėjai, o kitas sutuoktinis atsiskė kompensacijos. Teismai sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių vertino tik dėl vaikų ir sutuoktinių kreditorių interesų pažeidimo, tačiau visiškai netyrė ir nevertino, ar sutartis dėl santuokos nutraukimo pasekmių atitinka sutuoktinių interesus, užtikrina sutuoktinių lygytės principą, nenustatė, kodėl buvo nukrypta nuo bendrosios jungtinės nuosavybės lygų dalių principo.
 - 12.2. Prašymą nagrinėję teismai nepadalijo viso sutuoktinių kilnojamojo turto, nenustatė viso sutuoktinių turto balanso. Pagal teismų praktiką neįregistruotas, tačiau santuokos metu įgytas statinis yra bendroji jungtinė nuosavybė, kuri turi būti įtraukta į dalytino turto balansą.
13. [CPK](#) 351 straipsnyje nustatyta tvarka atsiliepimas į kasacinį skundą nepateiktas.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl teismo sprendimo, kuriuo patvirtinta sutartis dėl santuokos nutraukimo pasekmių, teisėtumo ir pagrįstumo

14. Pagal [CK 3.51 straipsnio](#) 1 dalį sutuoktinių bendru sutikimu santuoka gali būti nutraukta, jeigu yra visos šios sąlygos: 1) nuo santuokos sudarymo yra praėję daugiau nei vieneri metai; 2) abu sutuoktiniai yra sudarę sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių (turto padalijimo, vaikų šlaikymo ir pan.); 3) abu sutuoktiniai yra visiškai veiksnūs šioje srityje. Santuoka šio straipsnio nustatytais atvejais nutraukiama supaprastinto proceso tvarka ([CK 3.51 straipsnio](#) 2 dalis).
15. Kartu su prašymu nutraukti santuoką sutuoktiniai turi pateikti sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių, atitinkančią [CK 3.53](#) straipsnyje nurodytus reikalavimus ([CK 3.52 straipsnio](#) 2 dalis, [CPK 539 straipsnio](#) 2 dalis). Teismas, savo sprendimu nutraukdamas santuoką, patvirtina ir sutuoktinių pateiktą sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių, kurioje sutuoktiniai turi aptarti savo nepilnamečių vaikų ir vienas kito šlaikymo, nepilnamečių vaikų gyvenamosios vietos klausimus, dalyvavimo juos auklėjant ir nepilnamečių vaikų bendravimo su skyrimu gyvenančių tėvų (motina) tvarką bei kitas savo turimas teises ir pareigas. Sutarties turinys įtraukiamas į teismo sprendimą. Jeigu sutartis dėl santuokos nutraukimo pasekmių prieštarauja viešajai tvarkai ar iš esmės pažeidžia sutuoktinių nepilnamečių vaikų ar vieno sutuoktinio teises ir teisėtus interesus, teismas sutarties netvirtina, o bylą dėl santuokos nutraukimo sustabdo, kol sutuoktiniai sudarys naują sutartį. Jeigu per šešis mėnesius nuo bylos sustabdymo dienos sutuoktiniai neįvykdo teismo nurodymų dėl sutarties turinio, teismas prašymą palieka nenagrinėtą ([CK 3.53 straipsnio](#) 4 dalis).
16. Kasacinio teismo praktikoje yra nurodyta, kad sutarties dėl santuokos nutraukimo pasekmių teisėtumo teisminė kontrolė įstatyme nustatyta visų pirma siekiant apsaugoti nepilnamečių vaikų interesus ir užtikrinti sutuoktinių lygytės principą. Dėl to sutartyje dėl santuokos nutraukimo teisiųjų padarinių turi būti nurodyta, kokiomis dalimis dalijamas sutuoktinių bendras turtas ir koks turtas priteisiamas kiekvienam sutuoktiniui ([CK 3.117, 3.123](#) straipsniai). Teismas, vertindamas sutarties teisėtumą, privalo žinoti, ar turtas dalijamas po lygių, o jeigu jis sutuoktinių dalijamas nukrypęs nuo lygių dalių principo, tai – dėl kokių aplinkybių, ar jos atitinka įstatyme nustatytus kriterijus ([CK 3.123 straipsnio](#)). Pripažintinis iš esmės pažeidžiantis vieno sutuoktinio teises ir teisėtus interesus sutarties sąlygos, kai šalių sutarimu, tačiau be teisinio pagrindo, vadinasi – neteisėtai, apribojamos vieno sutuoktinio turinės ar asmeninės neturtinės teisės (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. kovo 6 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-96/2007](#)).
17. Pareiškėjas kasaciniame skunde nurodo, kad pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai, pažeisdami [CK 3.53 straipsnio](#) 4 dalį, nesilaikė teismo aktyvaus vaidmens šeimose byloje imperatyvo, nepagrįstai patvirtino santuokos nutraukimo pasekmių sutartį, pagal kurią visas sutuoktinių turtas atiteko vienai pareiškėjai, o kitas sutuoktinis atsiskė kompensacijos, taip pat nenustatė viso sutuoktinių turto balanso.
18. Kasacinis teismas yra pažymėjęs, kad visą santuokos metu įgytą turtą, priklausiusį sutuoktiniams bendrosios jungtinės nuosavybės teise, paskyrus vienam sutuoktiniui kitam nepaskiriant jokios kompensacijos, teismai turi vertinti, ar tokia sutartis atitinka sutuoktinių bendro turto lygių dalių principą, bendrosios jungtinės nuosavybės padalijimo reglamentuojančių teisės normų reikalavimus, o prieš tvirtindamas tokią sutartį teismai turi įvertinti šios sutarties teisėtumą ir nustatyti, dėl kokių aplinkybių tarp sutuoktinių dalijama bendroji jungtinė nuosavybė nukrypstant nuo bendro turto lygių dalių principo, t. y. ar sutarties nuostatos atitinka [CK 3.123](#) straipsnyje įtvirtintas sąlygas, kai sutuoktinių turtas gali būti padalijamas neįgytos dalimis. Taigi teismui turi kilti abejonė ir atitinkamai pareiga patikrinti, ar tokia sutartis neprieštarauja imperatyviosioms teisės normoms, nepažeidžia vieno sutuoktinio ar kitų asmenų teisių ir teisėtų interesų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. vasario 3 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-10-378/2021](#), 39–40 punktai). Paprastai tokios sutuoktinių sudarytos sutarties dėl santuokos nutraukimo teisiųjų pasekmių teisėtumo patikra atliekama žodinio proceso metu, tiesiogiai teismo posėdžio metu išklausanč pareiškėjus ir išsiaiškinant priežastis, kodėl buvo nukrypta nuo sutuoktinių bendro turto lygių dalių principo, arba šią pareiškėjų poziciją išsiaiškinant

kitais būdais (gaunant papildomus rašytinius paaiškinimus ir pan.).

19. Nagrinėjamoje byloje teismai, nagrinėdami pareiškėjų prašymą nutraukti tarp šalių (*duomenys neskelbtini*) Vilniaus miesto civilinės metrikacijos skyriuje sudarytą santuoką abiejų sutuoktinių bendru sutikimu, nusprendė buvus pagrindą tokį šalių prašymą tenkinti, todėl šalių santuoka buvo nutraukta abiejų sutuoktinių bendru sutikimu patvirtinus pareiškėjų pateiktą 2021 m. lapkričio 5 d. sudarytą sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių Nr. (*duomenys neskelbtini*), pagal kurią pareiškėjai priskirti: transporto priemonė keleivinis automobilis „Volkswagen Passat“, valst. Nr. (*duomenys neskelbtini*), keleivinis automobilis „Volkswagen Passat“, valst. Nr. (*duomenys neskelbtini*), nekilnojamas turtas – butas (*duomenys neskelbtini*), unikalus Nr. (*duomenys neskelbtini*), unikalus Nr. (*duomenys neskelbtini*). Kaip matyti, visas nekilnojamasis turtas, priklausęs pareiškėjams bendrosios jungtinės nuosavybės teise, atiteko pareiškėjai, pareiškėjui nepaskiriamas joks kompensacijos. Tokia sutartis neatitinka sutuoktinių bendro turto lygių dalių principo, bendrosios jungtinės nuosavybės padalinimą reglamentuojančių teisės normų reikalavimų, todėl teismai, prieš tvirtindami tokią sutartį, turėjo įvertinti šios sutarties teisėtumą ir nustatyti, dėl kokių aplinkybių tarp sutuoktinių dalijami bendroji jungtinė nuosavybė nukrypstant nuo bendro turto lygių dalių principo, t. y. ar sutarties nuostatos atitinka [CK 3.123 straipsnyje](#) įtvirtintas sąlygas, kai sutuoktinių turtas gali būti padalijamas nelygomis dalimis.
20. Vilniaus miesto apylinkės teismo 2022 m. sausio 4 d. sprendime nurodyta, kad sutartis atitinka [CK 3.53 straipsnio](#) 3 dalies reikalavimus, nepažeidžia šio straipsnio 4 dalies reikalavimų – neprieštarauja viešajai tvarkai, iš esmės nepažeidžia nė vieno sutuoktinio ar kitų asmenų teisių ir teisėtų interesų, todėl tvirtintina. Vilniaus apygardos teismo 2022 m. kovo 29 d. nutartyje, vertinant apeliacinio skundo argumentus, nurodyta, kad pareiškėjai prašė jų prašymą nagrinėti rašytinio proceso tvarka, pareiškėjas V. S. tiek iki teismo proceso pradžios, tiek viso teismo proceso metu galėjo konsultuotis teisiniais klausimais su profesionaliu teisininku, vertinti tiek prašymo, tiek sutarties sąlygų atitiktį pareiškėjo valiai ir imperatyviosioms teisės normoms. Tačiau byloje nėra jokių duomenų, kad teismai, prieš tvirtindami sutuoktinių pateiktą sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių, būtų atlikę priešasčių, dėl kurių buvo sudaryta tokio pobūdžio sutartis, t. y. dėl kurių buvo nuspręsta nukrypti nuo bendrosios jungtinės nuosavybės lygių dalių principo, analizę.
21. Teisėjų kolegija nusprendžia, kad bylą nagrinėję teismai, sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių įvertinę formaliai, nenurodė jokių argumentų, kodėl padarė pirmiau nurodytas išvadas, nors, kaip minėta, tik išimtiniais atvejais, atsižvelgdamas į svarbias aplinkybes, teismas gali nukrypti nuo sutuoktinių bendro turto lygių dalių principo. Teisėjų kolegija pažymi, kad tokių atvejų, kai teismui pateikiama tvirtinti sutartis, kuria sutariama iš esmės visą santuokoje įgytą turtą paskirti vienam sutuoktiniui, kitam neskiriamas joks kompensacijos, teismui kyla pareiga patikrinti, ar tokia sutartis neprieštarauja imperatyviosioms teisės normoms, nepažeidžia vieno sutuoktinio ar kitų asmenų teisių ir teisėtų interesų. Tokią pareigą teismas privalo įgyvendinti nepriklausomai nuo aplinkybės, ar pareiškėjai yra atstovaujami advokato ir ar byla gali būti nagrinėjama rašytinio proceso tvarka, esant atitinkamam šalių prašymui.
22. Minėta, kad pagal įstatymą turtas padalijamas natūra, atsižvelgiant į abiejų sutuoktinių bendro turto dalis ir daiktų vertę; jeigu natūra turto negalima padalyti pagal sutuoktiniams tenkančias dalis, vienas sutuoktinis privalo sumokėti kitam sutuoktiniui atitinkamo dydžio kompensaciją pinigais ([CK 3.117 straipsnio](#) 3 dalis, 3.127 straipsnio 3 dalis). Pareiškėjų 2021 m. lapkričio 5 d. sudarytoje sutartyje dėl santuokos nutraukimo pasekmių Nr. (*duomenys neskelbtini*) nėra nurodyta santuokos metu įgyto turto vertė, visą nekilnojamąjį turtą priskiriant tik pareiškėjai, nenustatyta kompensacija pareiškėjui, netirta ir nesaikinta, kodėl kitas sutuoktinis visiškai atsiskak kompensacijos santuokos nutraukimo atveju, kai santuokos nutraukimo pasekmių sutartis buvo pasirašyta visiškai apribojant vieno iš sutuoktinių turtes teises.
23. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad tokios sutarties nuostatos pripažintinos iš esmės ribojančiomis vieno sutuoktinio teises ir teisėtus interesus. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad sutarties sąlygos, kurioms esant teismas gali konstatuoti iš esmės esant vieno sutuoktinio teisių ir teisėtų interesų pažeidimą, yra tokie atvejai, kai sutarties sąlygomis ribojamos sutuoktinio turinės ar asmeninės neturinės teisės, pavyzdžiui, susitarima, kad sutuoktiniui nepaskiriama santuokinio turto dalis arba paskiriama akivaizdžiai per mažą jo dalis (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-453/2009](#)).
24. Be to, iš Vilniaus apygardos teismo 2022 m. kovo 29 d. nutarties matyti, kad apeliacinės instancijos teismui pareiškėjas kartu su apeliaciniu skundu teikė ir prašymą priimti naujus įrodymus, susijusius su nekilnojamojo turto verte bei turiniu, todėl nors apeliacinės instancijos teismas nusprendė nebuvus teisinio pagrindo priimti naujų įrodymų remiantis [CPK 314](#) straipsniu, tačiau teismui turėjo kilti abejonė, ar tokia sutartis neprieštaravo imperatyviosioms teisės normoms bei nepažeidė pareiškėjo teisių ir teisėtų interesų.
25. Pažymėtina, kad apeliacinės instancijos teismas sprendžia tiek teisės, tiek fakto klausimus. Todėl tokioje situacijoje pareiškėjo apeliaciniame skunde iškeltas abejones apeliacinės instancijos teismas turėjo galimybę išsiaiškinti surengdamas žodinį bylos nagrinėjimą, atsižvelgdamas į tai, kad bylos nagrinėjimas pirmosios instancijos teisme vyko rašytinio proceso tvarka, o tai reiškia, jog pareiškėjai teisme nebuvo tiesiogiai išklausti. Atkreiptinas dėmesys, jog Europos Žmogaus Teisių Teismas, aiškindamas teisę į bylos nagrinėjimą viešame teismo posėdyje, laikosi pozicijos, kad, pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį, žodinis bylos nagrinėjimas turi būti užtikrinamas bent vienos instancijos teisme, nebent išskirtinės aplinkybės pagrįstų šios taisyklės netaikymą (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2018 m. kovo 13 d. sprendimas byloje *Mirovni Institut prieš Sloveniją*, petijcijos Nr. 32303/13, par. 36).
26. Sutartyje dėl santuokos nutraukimo pasekmių įrašyta sąlyga, kad šalys neginčija aplinkybės, jog į nekilnojamąjį turtą pareiškėja buvo investavusi savo asmenines lėšas, todėl pareiškėjas sutiko nereikalauti kompensacijos už pareiškėjai nuosavybės teise atitekusį visą santuokos metu įgytą nekilnojamąjį turtą, negalėjo būti pripažįstama teisėtu pagrindu visą santuokoje įgytą nekilnojamąjį turtą paskirti vienam sutuoktiniui. Minėta, kad abejonės dėl tinkamo bendrosios jungtinės nuosavybės teise priklausancio turto padalinimo sutuoktinių sudarytoje sutartyje nurodytu būdu (jį priskiriant tik pareiškėjai), turėjo būti pašalintos bylos nagrinėjimo metu. Tačiau tai nebuvo padaryta pirmosios instancijos teisme, šios klaidos neįstaie ir bylą pagal pareiškėjo apeliacinį skundą nagrinėjęs apeliacinės instancijos teismas. Pažymėtina, kad tokia situacija ir atitinkamai sutartis dėl santuokos nutraukimo pasekmių, kuria visas nekilnojamasis santuokinis turtas perduodamas vieno sutuoktinio nuosavybėn, vienam iš sutuoktinių vis dėlto ginčijant sutarties dėl santuokos nutraukimo pasekmių sąlygas, o teismams nevisapusiškai įvertinus tokios sutarties turinį, pripažintina iš esmės pažeidžiančia vieno sutuoktinio teises ir teisėtus interesus. Todėl pagal [CK 3.53 straipsnio](#) 4 dalį teismai negalėjo tvirtinti pareiškėjų pateiktos 2021 m. lapkričio 5 d. sudarytos sutarties dėl santuokos nutraukimo pasekmių Nr. (*duomenys neskelbtini*).
27. Pažymėtina ir tai, kad nors nagrinėjant civilinę bylą ginčo šalims atstovavo advokatas, kuris parengė sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių, tačiau byla išnagrinėta rašytinio proceso tvarka, teismams tinkamai neišsiaiškinus priežasčių, dėl kurių buvo sudaryta tokio pobūdžio sutartis, t. y. kodėl buvo nuspręsta nukrypti nuo bendrosios jungtinės nuosavybės lygių dalių principo, nenustačius, ar į dalytino turto balansą įtrauktas visas pareiškėjams bendrosios jungtinės nuosavybės teise priklausantis turtas.
28. Pagal [CPK 353 straipsnio](#) 1 dalį kasacinis teismas, neperžengdamas kasacinio skundo ribų, patikrina apskųstus sprendimus ir (ar) nutartis teisės taikymo aspektu ir yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytų aplinkybių, todėl teisėjų kolegija pažymi, jog teismų liko neištytos ir neįvertintos svarbios šiai bylai aplinkybės. Atsižvelgiant į pareiškėjo kasaciniame skunde nurodytus argumentus, teismų turėjo būti įvertinta, ar sutartis dėl santuokos nutraukimo pasekmių sudaryta remiantis abiejų sutarties šalių valia, ar ji nepažeidžia pareiškėjų teisių ir teisėtų interesų, ar egzistuoja pagrindas nukrypti nuo sutuoktinių lygių dalių principo, ar nėra kitų aplinkybių, dėl kurių pateikta sutartis negalėjo būti patvirtinta.

Dėl bylos procesinės baigties

29. Apibendrinama šioje nutartyje nurodytus motyvus, teisėjų kolegija konstatuoja, kad byloje nebuvo atskleista bylos esmė. Byloje liko nenustatytos reikšmingos faktinės aplinkybės. Faktinių aplinkybių nustatymas ir ištyrimas atliekamas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismuose. Kasacinis teismas sprendžia teisės klausimus ir yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytų aplinkybių ([CPK 353 straipsnio](#) 1 dalis). Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai procesinių sprendimų išvadų nepagrindė, tinkamai nemotyavo priimtų sprendimų, t. y. jų nepagrindė faktiniais ir teisiniais argumentais ([CPK 270, 331](#) straipsniai). Dėl ydingo proceso, bylos esmės neatskleidimo konstatuojami esminiai proceso teisės normų pažeidimai, kurie negali būti pašalinti apeliacinės instancijos teisme dėl tokio pobūdžio bylų procesinių nagrinėjimo ypatumų, todėl yra pagrindas panaikinti apeliacinės ir pirmosios instancijos teismų procesinius sprendimus ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui ([CPK 360 straipsnis](#)).

Dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo

30. Kadangi byla perduotina pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo, šalių turėtų bylinėjimosi išlaidų paskirstymo klausimas paliktinas spręsti pirmosios instancijos teismui ([CPK 93, 96](#) straipsniai).
31. Kasaciniame teisme pažyma apie išlaidas, susijusias su procesinių dokumentų įteikimu, nebuvo rengiama ([CPK 96 straipsnio](#) 6 dalis).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 360 ir 362 straipsniais,

n u t a r i a :

Panaikinti Vilniaus apygardos teismo 2022 m. kovo 29 d. nutartį ir Vilniaus miesto apylinkės teismo 2022 m. sausio 4 d. sprendimą ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti Vilniaus miesto apylinkės teismui. Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Grabinskas

Gediminas Sagatys

Egidija Tamošiūnienė